

Produktivnost hrvatskih filozofa 2004.–2020.

TVRTKO JOLIĆ / FILIP GRGIĆ

Institut za filozofiju
Ulica grada Vukovara 54, HR-10000 Zagreb
tjolic@ifzg.hr / flip@ifzg.hr

IZVORNI ZNANSTVENI RAD – PRIMLJEN: 15/11/2022 PRIHVAĆEN: 09/12/2022

SAŽETAK: U radu su izloženi rezultati istraživanja znanstvene produktivnosti hrvatskih filozofa u razdoblju od 2004. do 2020. godine. Istraživanje je obuhvatilo sljedeće kategorije radova: autorske i uredničke knjige, poglavlja iz knjiga, članke iz zbornikā radova, članke iz znanstvenih časopisa, recenzije i prikaze te prijevode. Izložit ćemo koliko je ukupno objavljeno radova u razdoblju 2004.–2020., broj radova objavljenih u inozemstvu, broj radova objavljenih na stranim jezicima, broj radova objavljenih u publikacijama indeksiranim u bazi Web of Science, broj radova objavljenih u publikacijama indeksiranim u bazi Scopus te broj citata u bazama Web of Science, Scopus i Google Scholar. U prvom dijelu rada izložit ćemo metodologiju prikupljanja podataka, u drugom dijelu skupne podatke do kojih smo došli pretraživanjem relevantnih baza, kao i podatke po filozofskim institucijama u Hrvatskoj, a na koncu ćemo ih kratko komentirati i usporediti s podacima iz prethodnog istraživanja.

KLJUČNE RIJEČI: Znanstvena produktivnost, filozofija u Hrvatskoj, Web of Science, Scopus, Google Scholar.

U ovom ćemo radu predstaviti rezultate nastavka istraživanja koje je proveo Jolić (2004). S obzirom na to da nakon Jolićeva nisu provedena slična istraživanja,¹ u ovom ćemo radu izložiti statistiku koja se odnosi na produktivnost hrvatskih filozofa u razdoblju od 2004. do 2020. godine. U statistiku su uključene sljedeće kategorije radova: autorske i uredničke knjige, poglavlja iz knjiga, članci iz zbornikā radova, članci iz znanstvenih časopisa, recenzije i prikazi te prijevodi. U radu ćemo istražiti koliko je

¹ Od istraživanja koja su se bavila scijentometrijom na području hrvatske filozofske produkcije vrijedi istaknuti rad Maje Jokić, pri čemu je naglasak u tom radu stavljen na vidljivost hrvatskih filozofskih časopisa u bibliografskim i citatnim bazama (Jokić 2006).

ukupno objavljeno radova u razdoblju 2004.–2020., broj radova objavljenih u inozemstvu, broj radova objavljenih na stranim jezicima, broj radova objavljenih u publikacijama indeksiranim u bazi Web of Science, broj radova objavljenih u publikacijama indeksiranim u bazi Scopus te broj citata u bazama Web of Science, Scopus i Google Scholar. U prvom dijelu rada izložit ćemo metodologiju prikupljanja podataka, u drugom dijelu skupne podatke do kojih smo došli pretraživanjem relevantnih baza, kao i podatke po filozofskim institucijama u Hrvatskoj, a na koncu ćemo ih kratko komentirati i usporediti s podacima iz prethodnog istraživanja.

Metodologija istraživanja

U opseg istraživanja uključene su osobe koje su u promatranom razdoblju bile zaposlene na sveučilištima i javnim znanstvenim institutima u Republici Hrvatskoj, a čiji je dominantni istraživački interes rezultirao znanstvenim i stručnim radovima unutar polja filozofije. Uz njih, istraživanje je u obzir uzelo i osobe koje su doktorirale na poslijediplomskim sveučilišnim studijima filozofije u Republici Hrvatskoj kao i nekolicinu hrvatskih filozofa koji su nakon razdoblja djelovanja u Hrvatskoj karijeru nastavili u inozemstvu. Temeljem tih kriterija utvrdili smo da su ukupno 243 osobe bile aktivne u znanstvenom polju filozofije u promatranom razdoblju od 2004. do 2020. godine. Što se tiče institucija s kojih dolaze, najviše ih je zaposleno na nekom od sedam odsjeka za filozofiju javnih sveučilišta, njih 96, i u Institutu za filozofiju, njih 22, prema stanju u 2020., zadnjoj godini promatranog razdoblja. Podaci o osobama koje znanstveno djeluju/publiciraju na polju filozofije prikupljeni su na mrežnim stranicama znanstvenih i visokoobrazovnih institucija u RH i pretraživanjem Hrvatske znanstvene bibliografije² u znanstvenom području humanističke znanosti, polje filozofija.³ Podaci o osobama koje su doktorirale u polju filozofije dobiveni su iz Nacionalnog repozitorija

² <https://www.bib.irb.hr/>

³ Zbog odredaba GDPR-a, u ovom se istraživanju nismo mogli koristiti podacima iz Upisnika znanstvenika koji vodi Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Prema anonimiziranim podacima koje smo dobili od MZO-a, u Republici Hrvatskoj je u razdoblju od 2004. do 2020. godine u znanstvena zvanja u polju filozofije bilo izabrano 155 osoba, broj osoba izabranih u suradnička zvanja u istom razdoblju iznosio je 37, dok je broj osoba koje su stekle doktorat znanosti u polju filozofije 126. S obzirom na to da je dio osoba evidentiran u svim trima navedenim kategorijama (npr. osoba izabrana u suradničko zvanje koja je doktorirala i nakon toga bila izabrana u znanstveno zvanje u polju filozofije), ti podaci odgovaraju podacima koje smo prikupili neovisnim istraživanjem. Zahvaljujemo Ministarstvu znanosti i obrazovanja, posebno gđi Amaliji Babić koja je odobrila uvid i gđi Katici Kalesić koja je prikupila podatke iz Upisnika znanstvenika.

završnih i diplomskih radova ZIR koji vodi Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu.

Glavni izvor za prikupljanje podataka o objavljenim radovima hrvatskih filozofa bila je Hrvatska znanstvena bibliografija (CROSBI). Riječ je o *online* bibliografskoj bazi pokrenutoj 1997. godine, koju su osmislili i koju tehnički održavaju djelatnici knjižnice Instituta Ruđer Bošković, a koja danas djeluje kao Centar za znanstvene informacije. Ključno obilježje te *online* bibliografske baze jest da je stvaraju sami znanstvenici koji samostalno unose podatke o svojim radovima. Da bi se podaci mogli unijeti, korisnik mora potvrditi svoj elektronički identitet preko AAI@EduHr koji je svim znanstvenicima, nastavnicima i studentima osiguran preko Carneta, Hrvatske akademske istraživačke mreže. Pouzdanost podataka prikupljenih na ovaj način ovisi stoga o osobnoj odgovornosti svakog od znanstvenika da vodi ažuran i potpun zapis radova koje objavljuju. No, s obzirom na to da važeći Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja (*Narodne novine* 28/2017) propisuje da radovi pristupnika za izbor u znanstveno zvanje u RH moraju biti upisani u CROSBI (čl. 2. st. 5.), razložno je pretpostaviti da su u CROSBI upisani svi radovi osoba koje su nakon 2017. godine izabrane u znanstveno zvanje u polju filozofije.

Osim podataka o broju radova prikupljenih pomoću CROSBI-ja, u ovom istraživanju prikupljeni su i podaci o citiranosti za što su korištene bibliografske i citatne baze Web of Science (WoS), Scopus i Google Scholar. WoS i Scopus su najčešće korištene međunarodne citatne baze, a njima se koristi i Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske u vrednovanju rezultata istraživanja koja se provode u javnim znanstvenim i visokoobrazovnim institucijama. Kako ističu na svojoj mrežnoj stranici, WoS je platforma preko koje se može pristupiti većem broju bibliografskih i citatnih baza. To je jedna od najstarijih indeksnih baza i trenutno je u vlasništvu tvrtke Clarivate Analytics. U njoj su zastupljeni radovi iz svih znanstvenih područja i obuhvaća sljedeće baze: Web of Science Core Collection, BIOSIS Citation Index, Chinese Science Citation Database, Data Citation Index, Russian Science Citation Index, SciELO Citation Index, Arabic Citation Index. Od navedenih baza najvažnija je Web of Science Core Collection (WoSCC) u koju su uključene sljedeće baze: Science Citation Index, Social Science Citation Index Expanded, Arts & Humanities Citation Index, Emerging Sources Citation Index, Conference Proceedings Citation Index, Book Citation Index i Current Chemical Reactions and Index Chemicus. Prema podacima iz 2022., platforma prati 34 888 časopisa s ukupno 182 milijuna bibliografskih zapisa (uključujući časopise, knjige i zbornike), dok je u

ekskluzivniji WoSCC uključeno 21 894 časopisa i više od 126 000 knjiga, 226 000 zbornika i ukupno 82 milijuna bibliografskih zapisa. Arts & Humanities Citation Index trenutno obuhvaća 257 časopisa iz polja filozofije. Scopus je bibliografska i citatna baza novijega datuma u vlasništvu izdavačke kuće Elsevier. Pokrenuta je 2004. i trenutno raspolaže s preko 84 milijuna bibliografskih zapisa prikupljenih iz preko 25 800 časopisa i 249 000 knjiga i zbornika radova. Scopus trenutno obuhvaća 831 časopis iz polja filozofije. I WoS i Scopus imaju razrađenu politiku i propisane kriterije za uključivanje časopisa, knjiga i zbornika radova s konferencija u svoje baze o čemu odlučuju specijalizirana povjerenstva na temelju prijava samih izdavača ili znanstvenika.

Pokrenut iste godine kada i Scopus, Google Scholar dio je korporacije Alphabet koja uključuje i mrežni pretraživač Google. Za razliku od prethodnih dviju baza, baza Google Scholar se u indeksiranju služi automatiziranim softwareom koji pretražuje mrežne stranice u potrazi za akademskim sadržajima. Robot ili "crawler" pretražuje mrežne stranice u potrazi za akademskim tekstovima koje prepoznaje po karakterističnim obilježjima kao što su naslov, sažetak, ključne riječi i slično. Stoga se ne može reći da Google Scholar, poput ranije navedenih baza, pokriva časopise ili knjige, već samo pojedinačne tekstove koji mogu biti objavljeni u časopisima i knjigama, ali i u raznim repozitorijima kao i na osobnim stranicama. Zbog toga je Google Scholar mnogo inkluzivnija baza, osobito kada se promatra u svom citatnom dijelu. Automatski način indeksiranja i kriteriji za uključivanje u bazu vjerojatna su objašnjenja za ograničenja u pouzdanosti ove baze za scijentometrijska istraživanja na koju ukazuju neki autori (usp. Gingras 2016). S druge strane, međutim, određena obilježja humanističkih znanosti – kao što su kulturna i jezična uvjetovanost, drukčiji obrazac citiranja nego što je onaj koji je uobičajen u drugim područjima znanosti, činjenica da se veliki dio istraživanja objavljuje u knjigama i poglavljima u knjigama itd. – ponekad se navode kao razlozi koji govore protiv uključenosti u WoS i Scopus kao prikladnih kriterija vrednovanja istraživanja u području humanističkih znanosti (usp. npr. Hammarfelt 2016). Stoga neki smatraju da je za to područje Google Scholar ipak primjereniji (usp. npr. Martín-Martín et al. 2019). U ovom istraživanju ne zauzimamo nikakav stav prema tom pitanju.

Podaci su prikupljeni unošenjem pojedinačnih imena i prezimena hrvatskih filozofa u navedene baze s ograničenjem pretraživanja na razdoblje 2004.–2020. Prikupljeni podaci prikazani su skupno i prema institucijama na kojim su filozofi bili zaposleni na kraju promatranog razdoblja: Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagre-

bu, Institut za filozofiju u Zagrebu, Odsjek za filozofiju i kulturologiju Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Osijeku, Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Odjel za filozofiju Sveučilišta u Zadru.

Kako bismo dobivene rezultate stavili u kontekst usporedili smo produktivnost hrvatskih filozofskih institucija s produktivnošću nekoliko izabranih institucija iz bližeg europskog okruženja: Odsjeka za filozofiju Sveučilišta u Ljubljani (Slovenija), Odsjeka za filozofiju Srednjoeuropskog sveučilišta u Beču (Austrija, do 2019. u Budimpešti [Mađarska]) i Instituta za filozofiju pri Sveučilištu u Grazu (Austrija). Uspoređivali smo broj radova indeksiranih u bazi Scopus u razdoblju 2004.–2020., pri čemu je broj radova za pojedinu instituciju određen prema afilijacijama autorā u vrijeme objave rada. Baza Scopus je izabrana jer jedina omogućava korištenje Booleovih operatora pomoću kojih je moguće utvrditi afilijaciju autora rada.

Rezultati

Kao što je ranije istaknuto, u razdoblju 2004.–2020. u polju filozofije radove su objavile 243 osobe. Skoro polovina njih je na kraju promatranog razdoblja bila zaposlena na odsjecima za filozofiju hrvatskih javnih sveučilišta i na javnom znanstvenom institutu (ukupno 118). Ostalih 125 filozofa bili su zaposleni na drugim znanstvenim i visokoobrazovnim institucijama, u mirovini ili im se institucionalna pripadnost nije mogla odrediti. U usporedbi sa stanjem iz razdoblja 1993.–2003., kada su u polju filozofije bile djelatne 102 osobe, riječ je o znatnom povećanju, od oko 138%. Objašnjenje za to povećanje može se pronaći prije svega u većem broju institucija koje se bave istraživanjem i obrazovanjem u znanstvenom polju filozofije, a koje imaju osobe zaposlene na znanstvenim i suradničkim radnim mjestima. Za razliku od 2003. kada je u Hrvatskoj postojalo pet takvih institucija, 2020. broj se povećao na osam. Na većini institucija povećala se i brojnost nastavnika i istraživača u polju filozofije.⁴

U razdoblju 2004.–2020. ukupno je objavljeno 5934 radova s područja filozofije, u što su uključene sljedeće kategorije radova: autorske

⁴ Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, na sveučilišnim poslijediplomskim studijima u Hrvatskoj u razdoblju 2004.–2020. akademski stupanj doktora znanosti u polju filozofije postigle su 163 osobe (od toga 57 žena).

	Broj filozofa	Ukupan broj radova	Broj radova u inozemstvu	Broj radova na stranim jezicima	Broj radova WoS	Citiranost WoS	Broj radova SCOPUS	Citiranost SCOPUS	Citiranost Google Scholar
Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci	22	446	193	284	198	223	160	227	1122
Institut za filozofiju	21	654	207	252	179	231	141	391	1206
Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu	20	634	89	105	199	177	133	80	971
Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu	13	462	51	65	60	101	68	18	14
Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Osijeku	12	211	29	20	73	31	46	4	183
Odjel za filozofiju Sveučilišta u Zadru	12	201	81	84	31	44	35	9	144
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu	11	362	58	97	95	104	71	35	692
Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu	7	111	22	28	39	4	34	2	66
Ostali	125	2853	536	828	674	447	1146	860	6428
UKUPNO	243	5934	1266	1763	1548	1362	1834	1626	11213

Tabela 1.

i uredničke knjige, poglavlja iz knjiga, članci iz zbornikā radova, članci iz znanstvenih časopisa, recenzije i prikazi te prijevodi. U prosjeku su hrvatski filozofi u promatranom razdoblju objavili godišnje 349 filozofskih radova, što je više od prosječnog broja publikacija objavljenih u razdoblju 1993.–2003. koji je iznosio 240. U inozemstvu je objavljeno 21,33% radova, što predstavlja znatan porast u odnosu na prethodno istraživano razdoblje. Naime u razdoblju 1993.–2003. hrvatski filozofi u inozemstvu su objavili samo 4,62% radova. Možemo stoga zaključiti da svjedočimo pojačanoj internacionalizaciji prezentiranja rada hrvatskih filozofa. Za očekivati je da internacionalizaciju s obzirom na mjesto

objavljivanja prati internacionalizacija s obzirom na jezike na kojima hrvatski filozofi objavljuju svoje radove. Tako je istraživanje pokazalo da je na stranim jezicima objavljena skoro trećina radova, točnije 29,71%.⁵ Svakako treba imati na umu da je jedan dio radova na stranim jezicima objavljen u hrvatskim časopisima, kao i da je nezanemariv broj radova objavljenih u inozemstvu objavljen na hrvatskom jeziku, o čemu će biti riječi malo kasnije.

Pretraživanjem baza WoS i Scopus utvrđeno je da je citiran samo mali broj radova hrvatskih filozofa: u objema bazama broj citata manji je od broja radova hrvatskih filozofa koji su njima evidentirani. Situacija je bitno drugačija kada se pogledaju podaci o citiranosti dobiveni pretraživanjem baze Google Scholar. U navedenoj bazi radovi hrvatskih filozofa u prosjeku su citirani skoro dva puta, što potvrđuje tvrdnje o većoj inkluzivnosti baze Google Scholar u odnosu na WoS i Scopus.

Filozofske institucije

Istraživanje o produktivnosti hrvatskih filozofa nadopunili smo i pregledom produktivnosti po institucijama na kojima su hrvatski filozofi zaposleni. U odnosu na istraživanje provedeno 2004. godine, može se primijetiti da je u Republici Hrvatskoj došlo do povećanja broja sveučilišnih odjela na kojima se izvode filozofski studiji i koji imaju stalne zaposlenike na znanstveno-nastavnim radnim mjestima u području filozofije. Odsjecima za filozofiju filozofskih fakulteta u Zagrebu, Rijeci i Zadru pridružili su se novoformljeni odsjeci za filozofiju na filozofskim fakultetima u Splitu i Osijeku. Njima treba pridružiti i Odsjek za filozofiju i kulturologiju Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Naime, iako je studij filozofije na Hrvatskim studijima osnovan još 1992. godine, u vrijeme provođenja prethodnog istraživanja nije imao zaposlenike na znanstveno-nastavnim radnim mjestima te iz tog razloga nije naveden u tom istraživanju. Valja napomenuti da je 2002. godine Filozofski fakultet u Zadru izašao iz okrilja Sveučilišta u Splitu te je njegov odjel za filozofiju postao jedan od odjela novoformljenog

⁵ U prethodnom istraživanju nije utvrđen broj radova objavljenih na stranim jezicima pa stoga nije moguće napraviti usporedbu u tom pogledu. No za očekivati je da je došlo do znatnog povećanja broja radova na stranim jezicima, prije svega zbog većeg broja objavljenih radova u inozemstvu ali i zbog promjena u propisima u pogledu znanstvenog napredovanja. Naime, Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja (*Narodne novine* 28/2017) čl. 25, at. 7 između ostalog propisuje da “[n]ajmanje 20% bodova od broja radova [sic!] potrebnih za izbor u određeno znanstveno zvanje mora biti ostvareno na temelju radova objavljenih na jednom od svjetskih jezika ili jezika relevantnih za određenu struku.”

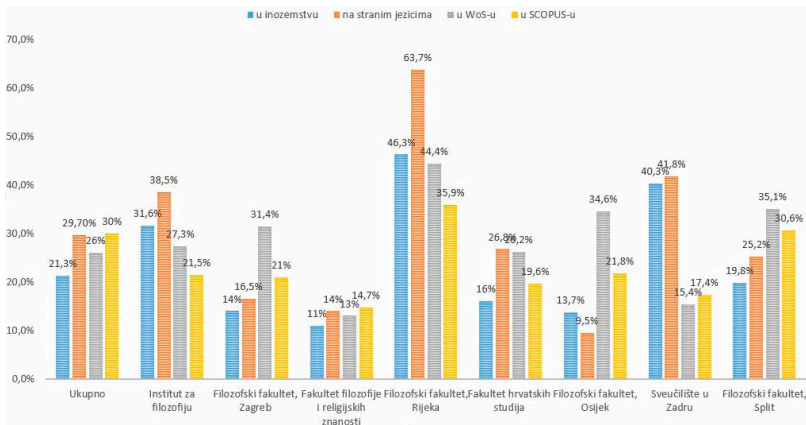
integriranog Sveučilišta u Zadru. Također, Filozofski fakultet Družbe Isusove, koji je u vrijeme prethodnog istraživanja funkcionirao kao zaseban odsjek u sklopu Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, od 2016. djeluje samostalno kao Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Ukupno je, dakle, sedam sveučilišnih institucija na kojima se izvode studiji u području filozofije, te Institut za filozofiju kao jedini javni znanstveni institut kojemu je osnovna djelatnost istraživanje na području filozofije.

Hrvatske filozofske institucije prema broju zaposlenih filozofa možemo podijeliti na dvije skupine. U prvu skupinu spadaju one institucije koje su 2021. godine imale dvadeset i više zaposlenih u znanstvenim/znanstveno-nastavnim i suradničkim zvanjima na području filozofije, a to su: Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta u Rijeci (22 zaposlenih), Institut za filozofiju (21) i Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu (20). U drugoj skupini su institucije s manje od dvadeset zaposlenih filozofa: Fakultet filozofije i religijskih znanosti (13), Odjel za filozofiju Sveučilišta u Zadru (12), Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta u Osijeku (12), Odsjek za filozofiju i kulturologiju Fakulteta hrvatskih studija (11) i Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta u Splitu (7). Napominjemo da je broj radova za svaku od tih institucija u Tabeli 1 prikupljen na temelju kadrovske situacije kakva je bila krajem 2021. godine.

Pogleda li se pak prosječan broj radova objavljenih po zaposleniku za svaku od tih institucija dobivamo malo drugačiju sliku. S obzirom na to da prosječan broj radova koje je hrvatski filozof objavio u promatranom razdoblju iznosi 24,42, iznadprosječan broj radova objavljivali su filozofi iz sljedeće četiri institucije: Fakulteta filozofije i religijskih znanosti (35,54 rada po zaposleniku), Odsjeka za filozofiju i kulturologiju Fakulteta hrvatskih studija (32,91), Odsjeka za filozofiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu (31,7) i Instituta za filozofiju (31,14). Broj radova po zaposleniku manji od hrvatskog prosjeka zabilježen je u Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta u Rijeci (20,27), Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta u Osijeku (17,58), Odjelu za filozofiju Sveučilišta u Zadru (16,75) i Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta u Splitu (15,86). Valja istaknuti da je u ovom slučaju statistika "naklonjena" institucijama koje imaju zaposlene filozofe u višim znanstvenim/znanstveno-nastavnim radnim mjestima i s dužim radnim stažem koji su bili znanstveno aktivni tijekom cijelog promatranog razdoblja.

U promatranom razdoblju ojačala je svijest o važnosti zastupljenosti radova u indeksnim bazama kako bi se povećala njihova vidljivost, ali

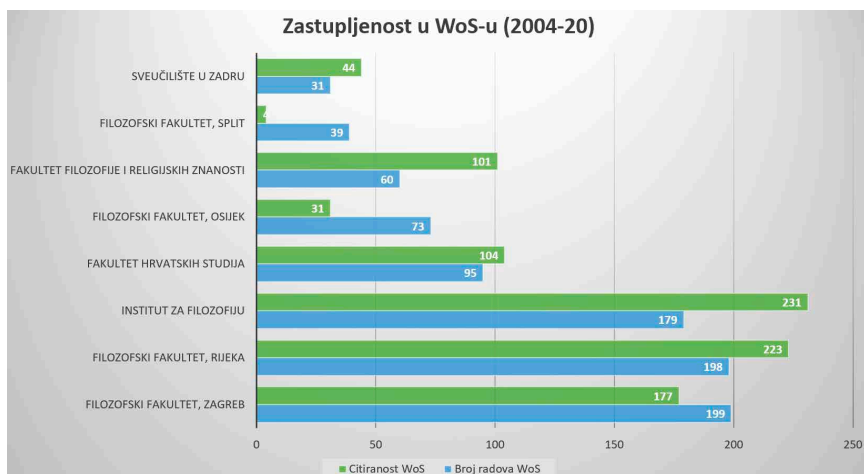
i kako bi se udovoljilo zahtjevima koje prilikom vrednovanja postavlja Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Stoga je zanimljivo vidjeti koliku pozornost pojedine institucije, odnosno filozofi zaposleni u njima, pridaju objavljivanju radova u publikacijama koje su zavedene u dvije najvažnije indeksne baze, Scopus i Web of Science (usp. Grafikon 1). U prosjeku, 26,09% radova hrvatskih filozofa indeksirano je u bazi WoS, a 30,9% u bazi Scopus. Podaci pokazuju da su najveći udio radova u indeksnim bazama objavili zaposlenici Odsjeka za filozofiju Filozofskog fakulteta u Rijeci. Od ukupnog broja radova koje su objavili, 44,39% radova indeksirano je u bazi WoS, a 35,9% u bazi Scopus. Najmanji udio radova koji su indeksirani u tim dvjema bazama imaju Fakultet filozofije i religijskih znanosti (12,99% u WoS-u, 14,72% u Scopusu) i Odjel za filozofiju Sveučilišta u Zadru (15,42% u WoS-u, 17,41% u Scopusu). Kod ostalih institucija utvrđen je nadprosječan udio radova u bazi WoS, a ispodprosječan udio radova u bazi Scopus.

Grafikon 1. (Napomena: u ukupne brojke uključeni su i radovi hrvatskih filozofa koji nisu zaposleni na ovdje navedenim filozofskim institucijama.)

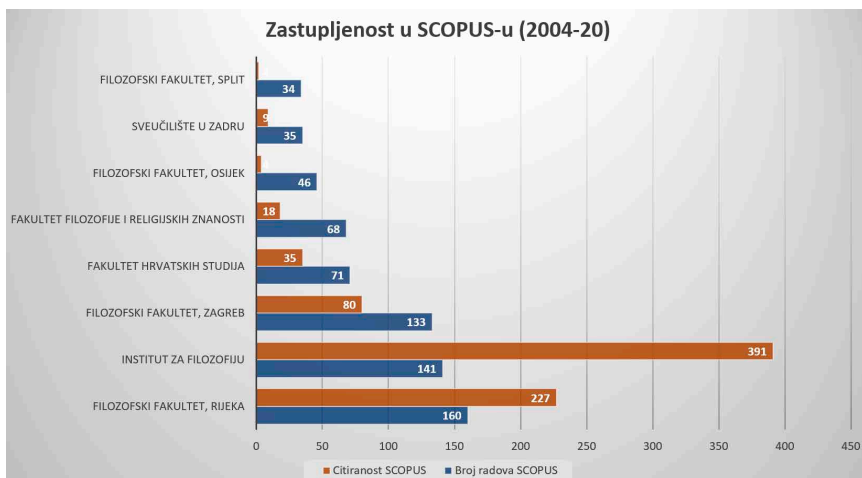
Usporedba broja radova indeksiranih u bazama WoS i Scopus s brojem citata koje su ti radovi prikupili u istim tim bazama pokazuje da samo dvije institucije u objema bazama imaju veći broj citata od broja indeksiranih radova (usporedi grafikone 2 i 3). Radovi zaposlenika Instituta za filozofiju koji su indeksirani u bazi Scopus citirani su u prosjeku 2,77 puta, a oni koji su indeksirani u bazi WoS citirani su u prosjeku 1,29 puta. Radovi zaposlenika Odsjeka za filozofiju Filozofskog fakulteta u Rijeci koji su indeksirani u bazi Scopus citirani u prosjeku 1,42 puta, a oni koji su indeksirani u bazi WoS citirani su u prosjeku 1,13 puta.

S druge strane, tri institucije prema podacima iz svake od navedenih baza ima više indeksiranih radova od broja citata tih radova u bazama. Tako su radovi zaposlenika Odsjeka za filozofiju Filozofskog fakulteta u Splitu u prosjeku citirani 0,06 puta u bazi Scopus i 0,1 puta u bazi WoS, radovi zaposlenika Odsjeka za filozofiju Filozofskog fakulteta u Osijeku u prosjeku citirani 0,09 puta u bazi Scopus i 0,42 puta u bazi WoS, a radovi zaposlenika Odsjeka za filozofiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu u prosjeku citirani 0,6 puta u bazi Scopus i 0,89 u bazi WoS.

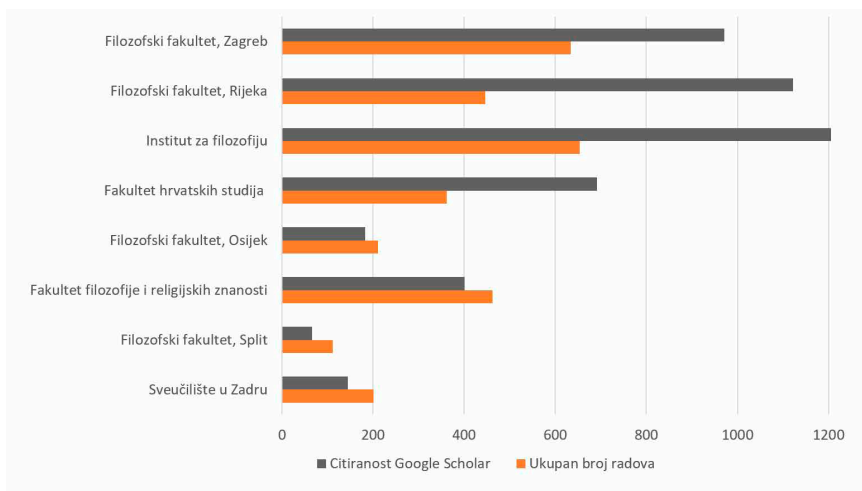
Grafikon 2.

Ranije smo istaknuli sve veću važnost Google Scholaru kao indeksne baze koja je posebno prikladna za praćenje znanstvene aktivnosti na području humanističkih znanosti. U skladu s većom obuhvatnošću te baze, i citiranost radova hrvatskih filozofa evidentiranih u Google Scholaru znatno je veća nego što to pokazuju podaci prikupljeni iz baza WoS i Scopus (Grafikon 4). Dok je taj prosjek u WoS-u i Scopusu bio 0,88 odnosno 0,89 citata po objavljenom radu, taj broj prema Google Scholaru iznosi 1,89 citata po objavljenom radu hrvatskog filozofa. Prikupljeni podaci pokazuju da su natprosječno citirani radovi članova riječkog odsjeka za filozofiju (2,51 citata po radu). Oko hrvatskog prosjeka kreće se citiranost radova članova Odsjeka za filozofiju Fakulteta hrvatskih studija (1,91 citata po radu), Instituta za filozofiju (1,84 citata po radu) i zagrebačkog odsjeka za filozofiju (1,53). Kod ostalih institucija taj se prosjek kreće od 0,59 (splitški odsjek za filozofiju) do 0,87 (Fakultet filozofije i religijskih znanosti).

Grafikon 3.

Konačno, zanimljivo je vidjeti i udio objavljenih radova u inozemstvu i na stranim jezicima, što su pokazatelji o međunarodnoj vidljivosti radova hrvatskih filozofa (Grafikon 1). U prosjeku, u promatranom razdoblju 29,71% radova objavljeno je na stranim jezicima, pri čemu je 18,74% radova bilo objavljeno u inozemstvu. Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta u Rijeci prednjači u objema tim kategorijama s 43,27% objavljenih radova u inozemstvu i čak 63,68% radova objavljenih na stranim

Grafikon 4.

jezicima. Iznadprosječan udio radova u objema kategorijama utvrđen je u još dvjema institucijama, Odjelu za filozofiju Sveučilišta u Zadru (40,3% radova u inozemstvu i 41,79% radova na stranim jezicima) te Institutu za filozofiju (31,65% radova u inozemstvu i 38,53% radova na stranim jezicima). Splitski Odsjek za filozofiju iznad prosjeka je po udjelu radova objavljenih u inozemstvu (19,82%), ali broj radova na stranim jezicima je ispod hrvatskog prosjeka (25,23%). Za ostale filozofske institucije utvrđeno je da imaju niži udio radova u objema tim kategorijama no što je hrvatski prosjek. Ovdje još možemo istaknuti kako je udio radova članova Odsjeka za filozofiju Filozofskog fakulteta u Osijeku objavljenih u inozemstvu veći od udjela radova koji je napisan na stranim jezicima. Objašnjenje te neobične pojave može se naći u praksi objavljivanja radova napisanih na hrvatskom jeziku u publikacijama u susjednim zemljama kao što su Srbija i Bosna i Hercegovina.

Prakse objavljivanja u hrvatskim filozofskim institucijama

Na temelju podataka prikupljenih u ovom istraživanju može se dobiti i uvid o časopisima u kojima članovi hrvatskih filozofskih institucija najčešće objavljuju svoje radove. Uvjerljivo najpopularniji časopis su *Filozofska istraživanja* koji je prvi izbor za članove odsjeka za filozofiju u Zagrebu (40 radova) i Osijeku (14 radova), kao i za članove odjela za filozofiju u Zadru (12 radova). *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* su prva preferencija za članove Instituta za filozofiju (55 radova) jednako kao i *Obnovljeni Život* za članove Fakulteta filozofije i religijskih znanosti (40 članaka). Slično je i s odsjekom u Rijeci gdje primat drži *Croatian Journal of Philosophy* u kojemu su članovi odsjeka objavili 22 rada. Domaći časopisi dominiraju ljestvicom Top 5 omiljenih časopisa na svim hrvatskim filozofskim institucijama. Jedini strani časopisi među prvih pet odabira mjesta za objavljivanje su slovenski časopis *Phainomena* (Institut za filozofiju i Odsjek za filozofiju u Osijeku), talijanski časopis *Etica e Politica* (Odsjek za filozofiju u Rijeci) te srbijanski časopis *Arhe* i bosanski časopis *Logos* (Odsjek za filozofiju u Osijeku).

To, naravno, ne znači da zaposlenici hrvatskih filozofskih institucija ne objavljuju i u drugim domaćim i stranim časopisima. Kako bismo dobili bolju sliku prakse publiciranja u hrvatskim filozofskim institucijama istražili smo broj objavljenih radova u časopisima izvan Hrvatske i njoj susjednih zemalja (Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore, Slovenije, Mađarske i Italije). Kako bismo došli do tih podataka koristili smo

se tražilicom indeksne baze Scopus. Pretraživanje je obavljeno prema afilijaciji na kojoj su autori radova bili zaposleni u razdoblju od 2004. do 2020. godine. Prema zadanim parametrima pretraživanja utvrđeno je da najveći broj radova hrvatskih filozofa u inozemstvu (isključujući zemlje u okruženju) ima Institut za filozofiju (38 radova), dok mu je u pratnji Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta u Rijeci (30 radova). Za Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu pronađeno je 14 radova, za Odsjek za filozofiju i kulturologiju Fakulteta hrvatskih studija 12 radova, za Odjel za filozofiju Sveučilišta u Zadru pet radova te za Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta u Splitu četiri rada. Za Fakultet filozofije i religijskih znanosti i Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta u Osijeku nije pronađen ni jedan rad.

Kako bismo prakse objavljivanja koje su dominantne u hrvatskim filozofskim institucijama smjestili u širi kontekst, usporedili smo ih s praksama objavljivanja u trima filozofskim institucijama iz našeg bližeg europskog okruženja: Odjelom za filozofiju Filozofskog fakulteta u Ljubljani, Institutom za filozofiju Sveučilišta u Grazu i Odjelom za filozofiju Srednjoeuropskog sveučilišta u Beču (do 2019. u Budimpešti). Istražili smo koji su najpopularniji časopisi u kojima su članovih navedenih institucija objavljivali svoje radove u razdoblju između 2004. i 2020. godine. Podaci pokazuju da su članovi ljubljanskog odjela za filozofiju najveći broj svojih radova objavili u slovenskom časopisu *Problemi* (45 radova). Među pet najpopularnijih časopisa nalaze se još dva slovenska časopisa (*Filozofski vestnik* i *Phainomena*) te po jedan hrvatski (*Synthesis Philosophica*) i belgijski časopis (*Constructivist Foundations*). Članovi odjela za filozofiju Srednjoeuropskog sveučilišta najviše su radova objavili u hrvatskom časopisu *Croatian Journal of Philosophy* (10), dok je na drugom mjestu najpopularnijih časopisa mađarski časopis *Magyar Filozofiai Szemle*. Tri preostala mjesta na ljestvici Top 5 drže dva časopisa velikih međunarodnih izdavača Springer (*Acta Analytica* i *Erkenntnis*) i Oxford University Press (*The Philosophical Quarterly*). Najpopularnije mjesto za objavu radova članova Instituta za filozofiju Sveučilišta u Grazu jest međunarodni časopis *Philosophical Studies* izdavača Springer u kojemu je objavljeno pet radova. Po tri rada objavljena su u časopisima *Erkenntnis*, *Husserl Studies*, *Review of Philosophy and Psychology* i *South African Journal of Philosophy*.

Usporedbom domaćih i izabranih stranih filozofskih institucija može se primijetiti sličnost u običajima objavljivanja između hrvatskih i slovenskih institucija. Naime, kao i u slučaju hrvatskih institucija, i u Odjelu za filozofiju Filozofskog fakulteta u Ljubljani učestala je praksa

objavljivanja velikog broja radova u domaćim časopisima kao i u časopisima iz susjednih zemalja. Ta je praksa u jednoj mjeri prisutna i u slučaju odjela za filozofiju Srednjoeuropskog sveučilišta pri čemu valja primijetiti dvije razlike: (i) broj članaka u najpopularnijim časopisima nije tako velik kao u slučaju hrvatskih i slovenskih institucija i (ii) među pet najpopularnijih časopisa nalaze se i tri časopisa uglednih međunarodnih izdavača Springer i Oxford University Press.⁶ Najveća razlika u odnosu na hrvatske institucije može se vidjeti u odnosu s praksama objavljivanja u Institutu za filozofiju Sveučilišta u Grazu. Među pet najpopularnijih časopisa u kojima objavljuju članovi Instituta nema ni jednog austrijskog časopisa, uključujući i “kućni” časopis *Grazer Philosophische Studien*. Također, istraživanje je pokazalo veliku raznovrsnost u izboru časopisa u kojima filozofi iz Graza objavljuju svoje radove, pa su tako 83 pronađena rada u bazi Scopus objavljena u 63 različita časopisa.

Zaključak

Usporedimo li rezultate ovog istraživanja s rezultatima prethodnoga, možemo doći do dva sigurna zaključka. Kao prvo, svi relevantni pokazatelji govore u prilog zaključku da se istraživanje u polju filozofije u Hrvatskoj u odnosu na razdoblje 1993.–2003. znatno intenziviralo. Veći je broj institucija (tada 5, sada 8) i veći je broj filozofa koji objavljuju svoje radove (tada 102, sada 243). Sukladno tome, u razdoblju obuhvaćeno ovim istraživanjem godišnje se objavljivalo više radova (349) nego u razdoblju 1993.–2003. (240), iako to povećanje (45%) ne odražava povećanje u broju institucija (60%) i broju djelatnih filozofa (138%). Naposljetku, znatno je povećan broj radova objavljenih u inozemstvu (21,33% nasuprot 4,62%), kao i indeksiranost i citiranost radova u WoS-u.

Kao drugo, usporede li se podaci dobiveni ovim istraživanjem s podacima za razdoblje 1993.–2003., očita je promjena u udjelu institucija u ukupnim rezultatima. U prethodnom je razdoblju po rezultatima uvelike prednjačio Institut za filozofiju: zaposlenici Instituta autori su više od petine ukupne filozofske produkcije u Hrvatskoj u razdoblju 1993.–2003., kao i 42% radova objavljenih u inozemstvu. Ovo istraživanje pokazuje drukčiju situaciju. I prema ovom istraživanju zaposlenici Instituta objavili su, doduše, najviše radova u istraživanom razdoblju, kao i najviše radova u inozemstvu. No udio tih radova u ukupnim re-

⁶ Valja ipak napomenuti da su urednici dvaju časopisa koje objavljuje izdavač Springer iz Austrije i Slovenije.

zultatima znatno je manji nego u prethodnom razdoblju: zaposlenici Instituta autori su oko 11% ukupne filozofske produkcije u Hrvatskoj u razdoblju 2004.–2020. te oko 16% radova objavljenih u inozemstvu u tom razdoblju. Nadalje, radovi zaposlenika Instituta za filozofiju bili su, doduše, u prosjeku najviše citirani u bazama WoS i Scopus, ali najviše citata po radu u Google Scholaru imaju zaposlenici riječkog odsjeka za filozofiju. Riječki filozofi imaju i najveći broj radova na stranim jezicima te najveći broj radova u WoS-u i Scopusu, kako u apsolutnom smislu tako i u odnosu na ukupan broj radova koje su objavili. K tome, u odnosu na prethodno istraživano razdoblje, Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu sada pokazuje puno bolje rezultate.

Kao i prethodno istraživanje, i ovo je istraživanje kvantitativne naravi. Prisutnost u bazama ne može jamčiti kvalitetu rada. Isto vrijedi i za citiranost rada, uzme li se u obzir činjenicu da su konvencije koje se tiču citiranja u filozofiji – a to vjerojatno vrijedi i za druga polja humanističkih znanosti – sasvim drukčije nego, primjerice, u prirodnim ili biomedicinskim znanostima. Stoga standardni scijentometrijski indikatori, kao što su primjerice h-indeks ili čimbenik odjeka, u slučaju filozofskih časopisa ne igraju osobito veliku ulogu.⁷ Iz ovog se istraživanja zato ne može izvlačiti baš nikakav zaključak o kvaliteti suvremene hrvatske filozofije. Ipak, skrenuli bismo pozornost na dva upadljiva podatka.

Prvo, kako smo napomenuli, u istraživanje smo uvrstili i podatak o broju radova evidentiranih u bazi Scopus objavljenih u inozemstvu, ali isključujući neposredno hrvatsko okruženje (Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora, Slovenija, Mađarska i Italija). Namjera nam je bila pokušati barem ugrubo ustanoviti udio radova za koje je razložno pretpostaviti da su objavljeni u publikacijama na koje autor nema nikakva utjecaja ili s kojima nije ni na koji način povezan, s obzirom na to da su takve vrste povezanosti česte. Drugim riječima, namjera nam je bila pokušati ustanoviti približan broj radova koji su objavljeni nakon što su (nepozvani) poslani u neki relevantan inozemni časopis i prošli anonimnan postupak istorazinskog vrednovanja. Takvih je radova u istraživanom razdoblju 103, što iznosi 1,7% od ukupnog broja radova. Naravno, taj podatak treba uzeti *cum grano salis*: nemoguće je ustanoviti je li rad uistinu objavljen kao rezultat posve nepristranog procesa. Nemamo namjeru tvrditi da su takvi radovi kvalitetniji od drugih, uključujući i one objavljene u Hrvatskoj. Ipak, taj podatak pokazuje da je, unatoč visokom udjelu radova na stra-

⁷ Veći utjecaj imaju ankete među samim filozofima o važnosti ili utjecaju časopisa, primjerice <https://leiterreports.typepad.com/blog/2022/07/best-general-philosophy-journals-2022.html>.

nim jezicima i radova objavljenih u inozemstvu, ipak malo preuranjeno govoriti o internacionalizaciji hrvatske filozofije.

Drugo, istraživanje je pokazalo da zaposlenici hrvatskih filozofskih institucija snažno preferiraju “kućne” časopise, to jest časopise koji su osobito povezani s njihovim institucijama. To je, naravno, jedna od neželjenih pojava suvremene hrvatske filozofije. Iako iz nje također ne možemo izvlačiti nikakve kvalitativne zaključke, ona predstavlja dodatan razlog zbog kojeg moramo ipak i dalje biti prilično oprezni u prosudbi suvremenih tendencija u hrvatskoj filozofiji, unatoč snažnom porastu u broju i domaćih i inozemnih publikacija.

Literatura

Gingras, Y. 2016. *Bibliometrics and Research Evaluation: Uses and Abuses* (Cambridge, MA: MIT Press).

Hammarfelt, B. 2016. “Beyond coverage: toward a bibliometrics for the humanities”, u: M. Ochsner, S. E. Hug, H.-D. Daniel (ur.), *Research Assessment in the Humanities: Towards Criteria and Procedures* (Dodrecht: Springer), 115–132.

Jokić, M. 2006. “Scientometrijski pristup znanstvenom radu u polju filozofije”, *Prolegomena* 5(1), 99–110.

Jolić, T. 2004. “Tko to tamo filozofira? Produktivnost hrvatskih filozofa (1993–2003)”, *Prolegomena* 3(2), 237–242.

Martín-Martín, A. et al. 2019. “Google Scholar, Web of Science, and Scopus: Which is best for me?”, <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2019/12/03/google-scholar-web-of-science-and-scopus-which-is-best-for-me/> [pristupljeno 16. 6. 2022.].